

فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۴، پیاپی ۱۱
صفحات ۳۵-۱۵

ارزیابی رضایت‌مندی روستاییان از خدمات تعاونی دهیاری‌ها مورد: تعاونی دهیاری‌های دهستان دشت سر

مریم الله‌پناه، دانشجوی کارشناسی‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
سیدعلی بدری*، دانشیار دانشکده جغرافیا و عضو قطب علمی برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.
علی‌رضا دربان‌آستانه، استادیار دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۱۱/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۶/۲۲

چکیده

تعاونی دهیاری‌ها از سال ۱۳۸۷ با هدف کمک به نهاد دهیاری‌ها در امور اجرایی، عمران و آبادانی روستاها و خدمات‌رسانی بهتر به روستاییان تأسیس شده است. در این مقاله به ارزیابی رضایت‌مندی روستاییان از خدمات تعاونی دهیاری‌های دهستان دشت سر شهرستان آمل پرداخته شده است تا این نکته را مورد بررسی قرار دهد که روستاییان از کدام بعد از خدمات آرایه شده، رضایت بیشتری دارند. روش کار به صورت توصیفی و تحلیلی بوده است. گردآوری اطلاعات از طریق انجام مصاحبه عمیق با مسئولین تعاونی و مدیران محلی و نیز تکمیل پرسشنامه خانوار صورت گرفته است. جامعه آماری مورد نظر علاوه بر مسئولین محلی، ۱۳۵ خانوار روستایی ساکن در دهستان دشت سر را نیز شامل می‌شود که به صورت نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده است. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های کای اسکوئر، T تک نمونه‌ای و تجزیه واریانس یک طرفه (ANOVA) بهره گرفته شده است. نتایج بررسی‌ها نشان داد که هرچند از نظر روستاییان، تعاونی دهیاری‌های دهستان دشت سر در بعد خدمات کالبدی موفق‌تر از ابعاد زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی عمل کرده است، با این وجود کماکان روستاییان از انواع خدمات آرایه شده توسط تعاونی دهیاری‌ها رضایت کامل ندارند.

واژگان کلیدی: دهیاری، خدمات رسانی، تعاونی دهیاری‌ها، رضایت‌مندی، دهستان دشت سر، شهرستان آمل.

* Email:sabadri@ut.ac.ir

(۱) مقدمه

مدیریت روستایی عبارت از برنامه‌ریزی برای روستا، سازماندهی اقدام توسعه‌ای و هماهنگی و نظارت بر اقدامات انجام شده می‌باشد (دربان آستانه، ۱۳۸۴: ۱۴). در طول تاریخ، توسعه روستایی در ایران به طور عام و مدیریت روستایی به طور خاص، روند حساب شده و سیستمی نداشته است. پیش از انقلاب سالیان سال، مدیریت روستایی بر مبنای خواسته‌ها و منفعت حاکمان استوار بوده است. پس از انقلاب، سیاست‌های دولت در زمینه مدیریت روستایی بیشتر مبتنی بر جامعه روستایی و جلب مشارکت روستاییان بوده است. تشکیل شوراهای اسلامی در سال ۱۳۷۵ و سپس دهیاری‌ها در سال ۱۳۷۷ دلیلی بر این مدعا است. تأسیس دهیاری‌ها، این نهاد عمومی غیردولتی نشانه‌ای از حرکت به سوی اجرای نظام نوین مدیریت در روستاها است که می‌تواند تحول شگرفی در فرآیند مدیریت و توسعه روستایی ایجاد نماید (خسروی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷) و شکل‌گیری آن، بخش عظیمی از مشکلات مدیریت روستایی از جمله تغییرات مداوم ساختاری را از بین برده است. دهیاری‌ها به‌عنوان یک نهاد محلی، رابط میان نهادهای دولتی و مردمی، بازوی اجرایی شوراهای اسلامی در نظام مدیریت نوین روستایی، ارائه‌کننده بسیاری از خدمات و تسهیلات عمومی و رفاهی، تقویت‌کننده روند توسعه اجتماعی و فرهنگی، بسترساز شهرهای آینده و کنترل‌کننده روند مهاجرت از روستا به شهرها، حافظ امکانات زیربنایی احداث شده در نواحی روستایی و تقویت‌کننده روند توسعه کشاورزی می‌باشند (جعفری‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹: ۹۳). از آنجایی که توسعه روستایی به دنبال دستیابی به مجموعه‌ای متنوع از نتایج اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است، طیف گسترده‌ای از افراد، گروه‌ها، شرکت‌ها و سازمان‌ها می‌توانند به ارائه این نتایج کمک کنند (www.scotland.gov.uk)؛ از جمله این سازمان‌ها، نهاد دهیاری می‌باشد که به دلیل تازه کار بودن آن، عدم آموزش تخصصی، کمبود امکانات و اعتبارات لازم، عدم ضمانت اجرایی در فعالیت‌ها و عدم مشارکت مردم در اداره امور، این نهاد برای انجام وظایف خویش با مشکلات عدیده‌ای دست به‌گریبان است و به تنهایی از عهده حل این مشکلات بر نمی‌آید؛ در این راستا شکل‌گیری شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها می‌تواند کمک شایانی به مدیریت دهیاری‌ها و به‌طور کلی، مدیریت روستایی و سرانجام توسعه روستایی در کشور نماید. اجماع امکانات دهیاری‌ها و اجماع نظرات دهیاران در قالب شرکت تعاونی دهیاری‌ها، از جمله مزایای ایجاد این نوع تعاونی محسوب می‌شود. تشکیل تعاونی دهیاری‌ها به‌منظور تلفیق و تجمیع امکانات و استفاده مشترک از تجهیزات فنی و ماشین‌آلات، جهت تأمین امکانات، تجهیزات و منابع مالی مورد نیاز دهیاری‌ها است؛ چرا که به دلیل ضعف توان مالی دهیاری‌ها، پایین بودن حجم عملیات اجرایی، عمرانی و خدماتی، تجهیز و انجام امور هر دهیاری به طور مستقل، مقرون به صرفه نیست. در حالی که تأمین امکانات و تجهیزات در کنار بودجه کافی، به‌عنوان یکی از لازمه‌های موفقیت

حکومت‌های محلی مورد تأکید قرار گرفته است (مرادی و پاپزن، ۱۳۹۱: ۱۸۳). بنابراین ایجاد تعاونی دهیاری‌ها در سطح بخش و دهستان می‌تواند به تجهیز و تأمین امکانات دهیاری‌ها منجر شود. تعاونی دهیاری‌های دهستان دشت سر در سال ۱۳۸۷ تشکیل شده است. هدف تشکیل این تعاونی دهیاری‌ها همچون سایر تعاونی دهیاری‌ها در اقصی نقاط کشور، بالا بردن قدرت اجرایی دهیاری‌ها و کمک به توسعه روستاهای تحت پوشش در ابعاد مختلف می‌باشد. هدف این پژوهش، سنجش میزان رضایت‌مندی مردم روستاهای دهستان دشت‌سر شهرستان آمل از انواع خدمات تعاونی دهیاری‌های دهستان دشت سر می‌باشد. در این راستا سوالاتی مطرح می‌شود از جمله اینکه میزان رضایت‌مندی روستاییان از انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها چگونه بوده است؟ روستاییان از کدام بعد از انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها رضایت بیشتری دارند؟ آیا همه روستاهای دهستان دشت سر به صورت یکسان از خدمات‌رسانی تعاونی دهیاری‌ها رضایت دارند؟ از بین روستاهای دهستان دشت سر کدامیک از آنها نسبت به خدمات‌رسانی تعاونی دهیاری‌ها رضایت بیشتری دارند؟

۲) مبانی نظری

تعاون و همکاری از دو مفهوم عام و خاص برخوردار است. در مفهوم عام خود به همکاری، یاریگری و رعایت منافع جمعی اشاره دارد. مفهوم خاص تعاون و همکاری به آن گروه از روش‌ها، تشکل‌ها و سازماندهی‌های مدیریتی اطلاق می‌شود که در قالب آنها دسترسی به اهداف و وظایف سازمان بهره‌وری بیشتر و با هزینه و زمان کمتر می‌تواند تأمین شود (نعمتی و بدری، ۱۳۸۵: ۱۶۵). شرکت تعاونی، سازمانی است مرکب از اشخاص که به طور داوطلبانه و برای دستیابی به هدف یا اهداف مشترک و معینی دور هم جمع شده و در یک حوزه و زمینه اقتصادی بر اساس اصول دموکراسی فعالیت می‌کنند و هر یک به طور منصفانه در تأمین سرمایه لازم سهیم می‌شوند و به سهم خویش مسئولیت سود و زیان ناشی از عملیات را که خودشان به طور مؤثر در به‌دست آوردن آن، شرکت و نقش داشته‌اند، بر عهده می‌گیرند (جهان‌خواه، ۱۳۸۵: ۵۲).

تعاونی به‌عنوان نهادی برخواسته از متن اجتماعی جامعه، نقش انکار ناپذیری در توسعه اقتصادی روستا داشته و منبع مشارکت و تحرک بخشی نیروی انسانی در نیل به توسعه درونزا و پیشبرد فعالیت اقتصادی و اجتماعی بوده است (کریمی و ملکان، ۱۳۹۱: ۶۲-۶۳). این نهادها به عنوان سازمان‌های رسمی و غیررسمی نقش انکار ناپذیری در رفتارهای مدیریت محیطی از جمله کیفیت زندگی روستاها دارند (افتخاری، ۱۳۸۹: ۲۵۴-۲۵۳). آمارها گویای رشد گسترده شرکت‌های تعاونی در فعالیت‌های اقتصادی کشورهای مختلف جهان و افزایش فزاینده درآمدها و منابع در این شرکت‌ها است (چراغعلی، ۱۳۹۰: ۲-۳). در ایران تعاونی‌ها در ابعاد

مختلف حائز اهمیت هستند. اهمیت موضوع به‌گونه‌ای است که باعث شد تا در برنامه پنجم توسعه کشور، افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد کشور تا ۲۵ درصد در نظر گرفته شود و دولت مکلف به فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای رسیدن به این میزان از طریق برنامه‌ریزی و تسهیل امور مرتبط شد.

در کشورهای اروپایی و از میان اشکال مختلف شراکت، اتحادیه شهرداری‌ها (تعاونی بین شهرداری‌ها) جالب‌ترین نمونه محسوب می‌شود که طی آن، نهاد چندمنظوره مستقل به‌طور خاص از طریق دو یا تعداد بیشتری شهرداری تشکیل شده و بخش عمده‌ای از وظایف نظیر سیاست‌گذاری مشترک، در جهت اجرا و ارائه خدمات را بر عهده دارد (Sorrentino & Simonetta, 2013: 887). تعاونی‌های بین شهری وابسته به هم، یکی از ویژگی‌های دولت‌های محلی در اواخر قرن ۱۹ بوده است. در واقع برای غلبه بر کمبودهای قابل توجه در مقیاس شهری، شهرها یک نهاد داوطلبانه دارند که با شهرهای دیگر برای سازماندهی و ارائه خدمات به نهادهایی که مسئول هستند، همکاری می‌کند. آن‌ها نمی‌توانند جایگزین شهرداری‌ها شوند، بلکه صرفاً به‌عنوان نماینده شهرداری‌ها عمل می‌کنند و بنابراین به‌عنوان نماینده‌هایی به جای قدرت‌های محلی دسته‌بندی می‌شوند. شهرداری‌ها برای تحقق بخشیدن به ملزومات اقتصادی و خدمات‌رسانی، دو گزینه کلیدی دارند که یا با بخش خصوصی قرارداد ببندند یا به شهرداری‌های دیگر برای ایجاد تعاونی‌های بین شهری ملحق شوند (West, 2007: 68-72). پیشرفت این نوع تعاونی‌ها، تبدیل به یک راه‌حل مهم و عملی شده است (Fedele & Moïni, 2007: 118). تعاونی‌های بین شهری که هم ماندگار و هم به خوبی هماهنگ شده باشند، می‌توانند به وسیله شناسایی و اجرای راه‌حل‌ها، پروژه‌ها و استراتژی‌های مشترک، در جهت توسعه شهرها در مرزها کمک کنند (Knippschild, 2008: 114). در بسیاری از کشورهای اتحادیه اروپا، سیستم دولت محلی به وسیله راه‌اندازی شهرداری‌های کوچک بسیار جزئی و مشخص است. در این کشورها با مجوز دادن به انبوهی از شهرداری‌ها، تعاونی‌های بین شهری می‌توانند یک راه‌حل برای بعضی از مشکلات مرتبط با ضعف‌های اداری باشند (Castelnovo, 2008: 352). نحوه تشکیل این نهادها در فنلاند به این شکل بوده که در اواخر دهه ۱۹۹۰ شهرداری‌ها به تدریج شروع به تمرکز بر روی تعاونی‌های خدماتی و عملکرد آنها مانند آموزش، مراقبت‌های اولیه بهداشتی و خدمات اجتماعی کردند (Haveri & Airaksinen, 2007: 39). تعاونی‌های بین شهرداری‌ها در هلند برای اولین بار در ۱۹۵۰ مورد بحث قرار گرفت و به طور اساسی در ۱۹۸۵ اصلاح شد. از ۱۹۹۵، به شیوه خاصی برای هفت بخش متراکم شهری به‌کار برده شد (Hulst & Montfort, 2007: 8-28). منشأ تاریخی تعاونی بین شهرداری‌های اسپانیا در قانون اساسی "کادیز" از سال ۱۸۱۲، به وجود آمده است (Garrido, 2007: 173). در کشوری نظیر آلمان گسترده‌ترین شکل تعاونی در حال حاضر، در قانون محلی امپراتوری آلمان در اواخر قرن نوزدهم شکل گرفته است (Heinz, 2007: 106).

بخش تعاونی در اسپانیا، یک نماینده خوب از صنعت روستایی و در بسیاری از موارد دلیل پیشرفت در این مناطق می‌باشد. در واقع بدون وجود تعاونی‌ها کمک عظیم اقتصادی برای ساکنین مناطق روستایی ممکن است از دست رود (Lopez & Guerra, 2011: 769-780)؛ زیرا در بخش روستایی و کشاورزی، تعاونی‌ها از طریق تأمین خدمات، اعتبارات و بازار فروش، همواره یکی از جنبه‌های مهم برای توسعه جوامع بوده و هستند.

در اروپای غربی (اما نه همه کشورهای آن) به اصل دولت برای جوامع محلی و اینکه دولت‌های محلی نقش مهمی در ارائه خدمات عمومی و رفاه دارد، اعتقاد دارند (Hulst & Montfort, 2007: 8). در ایران این وظیفه نهادها و سازمان‌های غیردولتی نظیر دهیاری‌ها است که خدمات مورد نیاز ساکنین روستا را تأمین سازند و رضایت آنان را سبب شود. فعالیت‌های دهیاری‌ها در چارچوب سه برنامه اصلی مطرح است، اجرای طرح هادی روستا که برنامه پنج ساله هم جزو آن است، برنامه اجتماعی و اقتصادی و برنامه خدمات عمومی (صدالی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۹). به دلیل محدودیت اعتبارات دولتی برای تأمین هزینه‌های دهیاری‌ها و منابع مالی مورد نیاز برای اجرای طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی و خدماتی که در مناطق روستایی کشور به عنوان مهم‌ترین چالش پیش رو برای مدیران و برنامه‌ریزان حوزه روستایی مطرح می‌باشد، دهیاری‌ها نمی‌توانند آن گونه که شایسته است به خدمت‌رسانی در روستاها بپردازند.

این موضوع باعث شد تا دهیاری‌ها برای اداره امور روستاها و پاسخ‌گویی به نیاز روستاییان با تجمیع امکانات و ماشین‌آلات عمرانی و خدماتی در اختیار خود، در قالب یک شخصیت حقوقی مستقل، تحت عنوان شرکت تعاونی دهیاری‌ها ضمن افزایش توان اجرایی خود، هزینه‌های مدیریت روستا را نیز کاهش دهند (جاهد، ۱۳۹۲: ۱۲). تعاونی دهیاری‌ها، جزو جدیدترین انواع تعاونی است که در سال ۱۳۸۶ برای کمک و ارتقای توان دهیاری‌ها به وجود آمده است. تشکیل شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها حرکتی خودجوش و تأثیرگذار است که در سراسر کشور صورت گرفته است و همچنان به تعداد این شرکت‌ها افزوده می‌شود. این شرکت‌ها در تأمین هزینه‌ها و ایجاد درآمد برای دهیاری‌ها، نقش ویژه‌ای را ایفا می‌نمایند و همین موضوع موجب اهمیت روزافزون نقش این شرکت‌ها در فرآیند مدیریت روستا شده است. انعطاف‌پذیری، پویایی و استمرار از دیگر ویژگی‌هایی است که باعث ایجاد تمایز شرکت‌های تعاونی دهیاری‌ها از ساختارهای مشابه شده و امکان ایجاد منبع درآمدی پایدار با استفاده از سازوکار تعاونی را برای نهاد دهیاری فراهم نموده است. تعاونی دهیاری‌ها در پیشبرد اهداف مدیریت روستایی کشور، کمک به تأمین منابع درآمدی پایدار برای دهیاری‌ها، استفاده از توان تجهیزاتی انسانی آنها برای تسریع در آبادانی مناطق روستایی و انجام فعالیت‌های انتفاعی برای تأمین سود، بسیار حائز اهمیت هستند. از این رو، می‌توان اشاره نمود که تشکیل تعاونی

دهیاری‌ها گام مؤثری در جهت تثبیت جایگاه قانونی دهیاری‌ها و کمک به عمران و آبادانی روستاها محسوب می‌شود. از آغاز فعالیت تعاونی دهیاری‌ها تاکنون شاهد ارائه خدمات و تحولات اساسی در راستای توسعه روستایی بوده‌ایم و آن‌ها توانستند با هم‌افزایی و توانمندسازی دهیاری‌ها و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود روستاها، گام‌های مؤثری در جهت خدمت‌رسانی به روستاییان و تسهیل امور خدماتی و عمرانی دهیاری‌ها بردارند. فعالیت تعاونی‌های مذکور منجر می‌شود به کاهش هزینه‌های جاری دهیاری‌ها نظیر هزینه‌های مربوط به نگهداری ماشین‌آلات و تجهیزات و استفاده بهینه از آن‌ها، کاهش هزینه و زمان اجرای پروژه‌های عمرانی دهیاری‌ها، کمک به ساماندهی و یکپارچه‌سازی امور خدماتی در سطح روستاها نظیر مدیریت پسماند، ساماندهی و ارائه خدمات مورد نیاز دهیاری‌ها نظیر حسابداری و امور مالی و خدمات فنی و مهندسی، کمک به دهیاری‌ها جهت انجام وظایف محوله و کمک به ایجاد اشتغال (جاهد، ۱۳۹۱: ۶-۷).

اقتصاددانان تعاونی را مهم‌ترین پیشران توسعه اقتصاد روستایی، سیاست‌مداران آن را یک راهبردی کلیدی برای جلوگیری از اغتشاشات و ناآرامی در روستاها، کشاورزان و روستاییان آن را ابزاری برای بهبود درآمد خویش و زنان آن را امکانی برای اشتغال در مجاورت محل سکونت خود می‌دانند (فاضل بیگی و یآوری، ۱۳۸۸: ۵۳). صرف نظر از عناوین اطلاق شده به تعاونی‌ها، هدف تشکیل همه انواع تعاونی‌ها دستیابی به توسعه و بهبود امور، از طریق همبستگی و اتحاد میان اعضای آن تعاونی می‌باشد. بنا به اهمیت تعاونی‌ها و تأثیرات این نهاد غیردولتی بر زندگی اجتماعی، پژوهش‌های زیادی در این زمینه صورت گرفته است.

عربی (۱۳۷۷) در پژوهش خود با عنوان "تعاونی‌های تولید، راهبرد توسعه روستایی در ایران"، به این نتیجه دست یافت که پس از فروپاشی بنه‌ها در جامعه روستایی ایران، شرکت‌های سهامی زراعی و واحدهای تولیدی مشاع، جایگزین‌های موفق‌تری نبوده‌اند. این نتایج همچنین مبین آن است که تعاونی‌های تولید کشاورزی، نقش مهمی در حفظ و احیای یکپارچه‌سازی اراضی، مکانیزاسیون کشاورزی، افزایش بازده آبیاری، استفاده بهینه از ماشین‌آلات و نهاده‌های کشاورزی دارند.

صادق دقیقی (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان "نقش تعاونی‌های پره صیادی در توسعه اقتصاد روستایی در دهستان دهکا" دریافته است که شرکت‌های تعاونی پره صیادی در این دهستان، به‌رغم توانمندی‌های قابل توجه، تنها بخش محدودی از منابع و استعدادهای طبیعی را مورد بهره‌برداری قرار می‌دهد. در حال حاضر در این دهستان، شرکت‌های پره صیادی با مشکل بازدهی کم تولیدی و سرمایه‌گذاری ناکافی مواجه هستند. عدم ارتباط منسجم میان صیادان و رشد و توسعه صنعتی، به این دو بخش اقتصادی پر اهمیت ضربه مهمی وارد می‌آورد. با توجه به این محدودیت‌ها، با نگرش به توان‌های بخش صیادی دهستان، این مهم استنباط می‌شود

که پتانسیل‌های انسانی و طبیعی دهستان دهکا به‌عنوان قوه محرکه‌ای در راه رسیدن به اهداف توسعه این بخش عمل خواهد نمود.

جعفری و صابری (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان "اثرهای اقتصادی شرکت‌های تعاونی تولید در توسعه روستایی"، شرکت تعاونی تولید گلپهار و دهستان چناران را مورد بررسی قرار دادند، نتایج به‌دست آمده از این مقاله بیانگر نقش مؤثر فعالیت این شرکت‌ها در امر مشارکت و توسعه، افزایش راندمان تولید، کاهش هزینه‌های تولید و در نتیجه افزایش درآمد روستاییان عضو تعاونی نسبت به سایر روستاییان می‌باشد. به طوری که ارتباط متقابل میان روستاییان و شرکت تعاونی باعث ایجاد تغییر و تحول اساسی در امر تولید شده که این روند را می‌توان از مقایسه راندمان تولید و کاهش هزینه‌های تولید و در نتیجه افزایش درآمد روستاییان بین شرکت تعاونی و دهستان چناران دریافت.

غریب‌زاده (۱۳۸۹) "نقش تعاونی‌های صیادی در توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای ساحلی بخش دلوار" را مورد مطالعه قرار داده و نتیجه گرفته است که بین تشکیل تعاونی‌های صیادی و افزایش درآمد سرانه صیادان منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد؛ الگوی مصرف مواد غذایی و هزینه‌ها و امور مالی اعضای تعاونی در دو وضعیت قبل و بعد از عضویت با یکدیگر تفاوت دارد و وضعیت صیادان در این دو بخش نسبت به قبل بهبود یافته است. در شاخص‌های مربوط به اشتغال، اجتماعی، فرهنگی و رضایت‌مندی شغلی در تعاونی دلوار نسبت به قبل بهبود حاصل شده است.

میوه‌چی و کیانی‌راد (۱۳۹۰) به "بررسی اقتصادی ایجاد و راه‌اندازی مجتمع‌های تعاونی روستایی در شهرستان شهریار" پرداخته‌اند. آنان دریافتند که بخش تعاون، بخش عمده‌ای از بنگاه‌های کوچک و متوسط اقتصادی را پوشش می‌دهد که این گونه واحدها به علت کوچک مقیاس بودن، قدرت تولید هر نوع کالایی را به صورت اقتصادی ندارند و برای حل مسائل مالی، فنی، بازاریابی و فروش، این نوع خدمات را با صرف هزینه‌های فراوان از بیرون دریافت می‌کنند. رشد هزینه‌های تولید و پایین بودن بهره‌وری کار و سرمایه در واحدهای تعاونی تولیدی از دیگر مشکلات اساسی در بخش تعاون است. راه‌حل چنین مشکلاتی، تشکیل مجتمع‌های تعاونی به منظور اعمال مدیریت واحد بر تعاونی‌های عضو و بهره‌گیری از صرفه‌جویی مقیاس است. نتایج ارزیابی اقتصادی ۱۶ واحد دامی و مجتمع تعاونی دامداری نشان می‌دهد که شاخص‌های اقتصادی نرخ بازگشت سرمایه، بهره‌وری نهاده‌های تولید و سود سالانه در مجتمع‌ها به علت وجود صرفه‌جویی‌های مقیاس بالاتر از واحدهای دامی منفرد است.

شمس‌الدینی و حسینی (۱۳۹۰) پیرامون "نقش تعاونی‌های صنایع کوچک در اشتغال‌زایی و توسعه روستاها" پژوهشی انجام داده‌اند. نتایج نشان داده است که در شرایط کنونی کشور که خشکسالی‌های پی در

پی، خسارات فراوانی به بخش کشاورزی و متعاقباً شرایط زندگی در جامعه روستایی وارد نموده است، می‌توان با تنوع‌بخشی به وضعیت فعالیت اقتصادی روستاییان، به‌ویژه توجه به راه‌اندازی صنایع کوچک و دستی با توجه به مشارکت همه جانبه روستاییان در قالب شرکت‌های تعاونی خودجوش و فعال تولیدی، اشتغال‌زایی و در نتیجه، توسعه پایدار روستاها را فراهم آورد.

کریمی و ملکان (۱۳۹۱) در پژوهش خود تعاونی‌های روستایی را به‌عنوان راهکاری سازنده برای توسعه روستایی مورد تحلیل قرار داده‌اند و دریافته‌اند که در بسترسازی برای رشد سریع اقتصادی، تعاونی‌ها از طریق تجمیع صنایع کوچک و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مختلف و همچنین تعامل فعال با بخش‌های دولتی و خصوصی، جلب مشارکت خارجی، سازماندهی گروه‌های مردمی و حضور فعال آنها در روند خصوصی‌سازی و نیز از طریق افزایش بهره‌وری در فعالیت‌های خود می‌توانند تأثیرگذار باشد و به این ترتیب سهم تعاونی‌ها در اقتصاد نیز افزایش می‌یابد.

دولتی و همکاران (۱۳۹۱) تسهیلات، اطلاعات، ساختار سازمانی، سیاستی- حمایتی، نهادی- دولتی، نظارتی- آموزشی و شورای اسلامی را به‌عنوان عوامل ساختاری- برون سازمانی مؤثر بر رکود شرکت‌های تعاونی دهیاری‌های استان همدان معرفی کردند.

بریمانی و امانی (۱۳۹۲) در بررسی تأثیر هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش هزینه‌های تولید کشاورزان عضو تعاونی‌های کشاورزی در شهرستان لنجان به این نتیجه رسیدند که ایجاد اشتغال از طریق گسترش فعالیت‌های تعاونی یک رهنمود سیاستی مناسبی برای کاهش هزینه‌های تولید و افزایش بهره‌وری است (بریمانی و امانی، ۱۳۹۲: ۷۰). این موضوع در مطالعه صورت گرفته بر روی شبکه‌های تعاونی بازاریابی شیر نیز مورد تأیید قرار گرفته و مشخص شده که بیشترین مزایا را برای تولیدکنندگان شیر روستایی به همراه دارد (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۱).

در مطالعه دیگری نیز که با هدف تحلیل پایداری اجتماعی- اقتصادی تولید زعفران و بر اساس معیارها و مؤلفه‌های سه‌گانه پایداری کشاورزی شامل گروه‌ها و نهادهای محلی، نهادهای بیرونی توانمندکننده، فناوری- های حفاظت‌کننده منابع در یک منطقه روستایی دارای محدودیت‌های محیطی صورت گرفته، مشخص شده که نبود انجمن‌ها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی در زمینه بهبود کیفیت و ارتقای تولید زعفران و ارائه برنامه- های ترویجی در زمینه افزایش آگاهی و مهارت کشاورزان و عدم فعالیت تعاونی‌های خرید برای رهایی از واسطه‌ها از جمله مشکلات اجتماعی در تولید پایدار زعفران هستند. این تحقیق تشکیل تعاونی‌های تولید و ایجاد یک اتحادیه مشترک بین این تعاونی‌ها و صادرکنندگان زعفران به منظور اجرای هماهنگی در امور، سیاست خرید تضمینی و حذف واسطه‌ها را راه‌حل این مشکل می‌داند (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۱۰).

بیرچال و سیمونز در مقاله «نقش تعاونی‌های اشتراکی در کاهش فقر: دیدگاه شبکه‌ای» به نقش تعاونی‌ها در کاهش فقر پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که کشورهای تازه شکل گرفته در جهان در حال توسعه، در جهت ایجاد جامعه‌های تعاونی چندمنظوره تلاش زیادی دارند، با این امید که منافع توسعه و پیشرفت به مناطق فقیر روستائی هم برسد. به استثنای برخی از موارد خاص این تلاش‌ها متناسب با انتظارات پیش نرفته است. به این دلیل که این تعاونی‌ها توسط دولت‌ها شکل گرفته‌اند و تحت سلطه منافع دولت‌ها، احزاب و خدمات اجتماعی باقی می‌مانند. سپس تحت تأثیر برنامه‌های اصلاحی و مدون این تلاش‌ها دوباره بهسازی و بازسازی شده یا به‌طور کامل از بین رفته است (Birchall Simmons, 2008).

مقاله «سیاست حمایت و ادغام تعاونی‌های تخصصی کشاورزی در روستاهای چین» به بررسی حمایت از کشاورز در تعاونی‌های حرفه‌ای در حال ظهور در مناطق روستایی چین پرداخته و به این نتیجه رسیده که بیشتر کشاورزان در چین در مقابل نیروهای بازاری قوی و قدرتمند آسیب‌پذیرند؛ بنابراین چین برای حمایت از کشاورزان خرده‌پا در طول دو دهه (۲۰۱۰-۱۹۹۰) FPC^۱ها یعنی تعاونی‌های حرفه‌ای کشاورزی را گسترش داده است. در سال ۲۰۰۸ FPCها به ۲۱٪ از روستاهای چین یعنی حدود ۲۴ میلیون خانوار خدمات داده‌اند. FPCها بیشتر همان خدماتی را ارائه می‌دهند که تعاونی‌ها به کشاورزان در کشورهای دیگر عرضه می‌کنند (DENG et al., 2010).

رجایی و همکاران عوامل مؤثر در توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی استان زنجان را مورد تحقیق قرار داده‌اند و این نتیجه دریافت شد که از دیدگاه مدیران، مهم‌ترین عوامل تقویت کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی عبارتند از پشتیبانی مالی و معافیت‌های مالیاتی، اصلاح قوانین بانکی، ایجاد مقرراتی برای تسهیل کارآفرینی و همچنین تهیه سند توسعه کارآفرینی ملی. نتایج این مقاله همچنین نشان داده که بین درجه کارآفرینی مدیران و سطح تحصیلات اعضای هیئت مدیره و تعداد کل تعاونی‌ها و سطح موفقیت تعاونی‌ها رابطه معناداری وجود دارد (Rajaei et al, 2011).

در پژوهشی با عنوان «عوامل تأثیرگذار بر عملکرد تعاونی‌ها در ارتباط با برنامه‌ریزی راهبردی و مشارکت اعضا» به شناسایی عوامل مؤثر بر عملکرد تعاونی‌ها در ارتباط با برنامه‌ریزی راهبردی و مشارکت کاربران پرداخته‌اند. این نتیجه حاصل شد که برنامه‌ریزی استراتژیک و مشارکت اعضای تعاونی‌ها از عوامل مؤثر شناخته شده برای موفقیت و عملکرد تعاونی‌ها است و رابطه مثبت ضعیفی بین متغیرها وجود دارد. زمانی که

¹ Farmer Professional Cooperatives

عملکرد تعاونی‌ها بهبود یابد، به طور غیرمستقیم می‌تواند اقتصاد کشور را تقویت کند و به ترویج و ایجاد شغل به‌عنوان یک استراتژی در کاهش فقر بپردازد (Mahazril et al., 2012).

«اوزدمیر» تعاونی‌های زنان در ترکیه را مورد پژوهش قرار داده و عنوان می‌کند که تعاونی‌ها، سازمان‌های غیردولتی هستند که به ایجاد اشتغال می‌پردازند، ابزاری برای توسعه محلی به حساب می‌آیند و تمایل زنان به این‌گونه سازمان‌ها و اتحاد و همبستگی، وابستگی متقابل و افزایش اعتماد به نفس بین آنها را سبب می‌شود (Ozdemir, 2013).

«اسماعیل و زیانهو» در مقاله‌ای با عنوان «سرمایه‌گذاری و تحلیل راه‌حل‌های کنونی منابع مالی تعاونی روستایی در سین کیانگ» به بررسی و تجزیه و تحلیل در مورد وضعیت کنونی تعاونی مالی روستایی در سین کیانگ پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که تعاونی مالی روستایی در سین کیانگ جنوبی هنوز در مرحله تعاونی اعتباری روستایی است. کشاورزان در شمال سین کیانگ موسسات مالی اعتباری رسمی بیشتری دارند تا در جنوب سین کیانگ که این امر نه به دلیل توسعه اقتصادی بلکه به دلیل آستانه و کانال اعتباری است (Ismail & Xianhua, 2013).

۳) روش تحقیق

پژوهش پیش رو از نظر هدف کاربردی و روش انجام آن توصیفی - تحلیلی می‌باشد. گردآوری اطلاعات هم به دو شکل کتابخانه‌ای و میدانی (مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه) بوده است. انتخاب روستاهای هدف از بین ۳۱ روستای دهستان دشت‌سر بر حسب جمعیت، فاصله از شهر و فاصله تا راه اصلی به‌عنوان مؤلفه‌های تأثیرگذار در فعالیت تعاونی‌ها، صورت گرفت. با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و طبقه‌بندی شده، ۳ روستا از هر طیف جمعیتی زیاد، کم و متوسط در فاصله نزدیک به شهر و راه اصلی، ۳ روستا از هر طیف جمعیتی در فاصله متوسط از شهر و راه اصلی و ۳ روستا از هر طیف جمعیتی در دورترین فاصله از شهر و راه اصلی و در نهایت ۹ روستا انتخاب شده است. جامعه آماری مورد پژوهش ۱۳۵ خانوار روستایی ساکن در دهستان دشت‌سر را دربر می‌گیرند که انتخاب آن‌ها به صورت تصادفی انجام شده است. روایی پرسشنامه توسط اساتید تأیید و پایایی آن به وسیله آلفای کرونباخ با ضریب بالای ۰.۹۵ به‌دست آمده که مورد پذیرش است. پس از تکمیل پرسشنامه، برای سنجش اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS، از آزمون کای اسکوئر، آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون تجزیه واریانس یکطرفه (ANOVA) استفاده شده است. بر اساس موضوع پژوهش و مبانی نظری جمع‌آوری شده، جهت درک میزان رضایت مردم روستایی از خدمات ارائه شده توسط تعاونی‌دهیاری‌ها، ابعاد، مؤلفه‌ها و گویه‌هایی در طیف لیکرت طراحی شده که در جدول

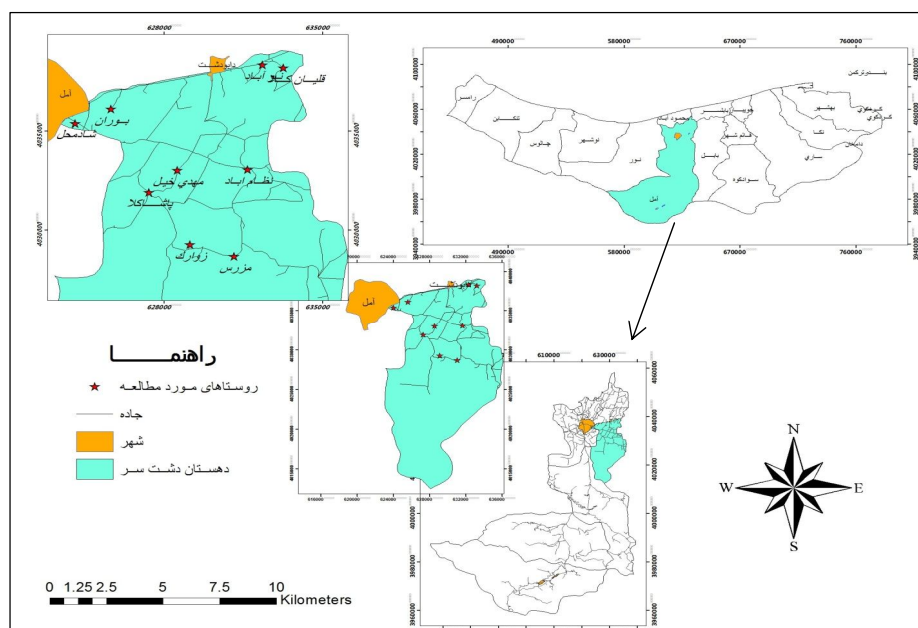
شماره ۱ نمایش داده شده است. برخی گویه‌ها به ویژه در بعد اجتماعی - فرهنگی، در ظاهر جنبه فیزیکی دارد، لیکن مؤلفه مورد سنجش، رضایت‌مندی مردم از کیفیت خدمات حاصله را هدف قرار می‌دهد.

جدول شماره (۱): ابعاد، مؤلفه‌ها و گویه‌های تحقیق

ابعاد	شاخص یا مؤلفه	گویه	
کالبدی	ساخت و ساز	نظارت بر ساخت و ساز	
		صدور پروانه ساختمان	
زیست محیطی	هدایت و دفع آب‌های سطحی	احداث کانال‌های دفع آب‌های سطحی	
		بهسازی مسیل‌های داخل روستا	
	ایجاد تأسیسات حفاظتی روستا	احداث و تکمیل تأسیسات آتشنشانی	
		سیل بند، سیل برگردان و دیوار ساحلی	
	بهبود محیط روستایی	ایجاد فضای سبز	
		نگهداری و توسعه فضای سبز	
		احداث مراکز انباشت و بازیافت زباله	
	خدمات روستایی	خدمات روستایی	تمیز معابر، انهار عمومی، فاضلاب
			جمع‌آوری، دفع یا دفن مستمر پسماند
	اجتماعی - فرهنگی	بهبود عبور و مرور روستایی	زیر سازی و جدول گذاری معابر
آسفالت معابر			
احداث و تکمیل پل روی رودخانه			
ایجاد اماکن و فضاهای فرهنگی، ورزشی، گردشگری		ایجاد اماکن و فضاهای فرهنگی، ورزشی، گردشگری	احداث فضاهای فرهنگی
			تکمیل و بازسازی اماکن مذهبی، تاریخی
			احداث و تجهیز سرویس بهداشتی
			توسعه و ایجاد ورزشگاه و تأسیسات ورزشی
			ساخت و توسعه کارگاه، مجتمع هنری سنتی
ایجاد تأسیسات و تسهیلات روستایی		ایجاد تأسیسات و تسهیلات روستایی	تأسیس و توسعه کتابخانه
			خرید احداث، تکمیل ساختمان اداری
			احداث و تکمیل حمام بهداشتی
خدمات اجتماعی - فرهنگی		خدمات اجتماعی - فرهنگی	احداث توالی عمومی
			ساماندهی گورستان و تکمیل غسلخانه
			برگزاری دوره‌های آموزشی
			برگزاری مراسم فرهنگی و مذهبی
			برگزاری مسابقات فرهنگی، ورزشی
تجهیز خانه قرآن روستا			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۳.

محدوده مورد بررسی، دهستان دشت سر یکی از دهستان‌های شهرستان آمل می‌باشد. این دهستان جز بخش دابودشت شهرستان آمل بوده و با مساحت $336/5$ کیلومتر مربع، معادل $10/5$ درصد از کل وسعت شهرستان را در برمی‌گیرد. این دهستان دارای ۳۱ روستا می‌باشد که در این پژوهش ۹ روستای این دهستان با نامهای قلیان کلا، نوآباد، بوران، شادمحل، نظام آباد، مهدی خیل، پاشاکلا، زوارک، مزرس به‌عنوان روستاهای نمونه مورد بررسی و توزیع پرسشنامه قرار گرفته است.

شکل شماره (۱): موقعیت سیاسی دهستان دشت سر

۴) یافته‌های تحقیق

بررسی‌های توصیفی نشان می‌دهد که از مجموع پاسخ‌گویان، ۴۵٫۱۸ درصد زن و ۵۴٫۸۱ درصد مرد بوده است. همچنین نتایج تحقیق پیرامون فعالیت و اشتغال پاسخ‌گویان نشان داد که ۱۷٫۸ درصد آنان کشاورز، ۵٫۲ درصد دامدار، ۳۶٫۳ درصد دارای مشاغل خدماتی، ۱۱٫۱ درصد دارای مشاغل اداری بوده‌اند. ۲۹٫۶ درصد نیز در ارتباط با شغل اصلی خود پاسخی ارائه نداده‌اند. بررسی سنی جامعه نیز مبین آن است که ۱۸٫۴ درصد در گروه سنی ۲۰-۳۰ سال، ۴۰ درصد در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال، ۲۳٫۹ درصد در گروه سنی ۴۱-۵۰ سال، ۱۲٫۶ درصد در گروه سنی ۵۱-۶۰ سال، ۵٫۱ درصد در گروه سنی ۶۱-۷۰ سال بوده‌اند. از نظر سطح تحصیلات نیز از کل نمونه انتخاب شده، ۴۰٫۷ درصد کمتر از دیپلم، ۳۹٫۳ درصد دیپلم، ۸٫۱ درصد فوق دیپلم، ۱۱٫۹ درصد لیسانس و بالاتر هستند.

۲۸ گویه برای تعیین میزان رضایت‌مندی مردم روستاهای دهستان دشت سر از خدمات ارائه شده توسط تعاونی دهیاری‌ها در پرسشنامه، در نظر گرفته شده است. این گویه‌ها در سه بعد خدمات کالبدی، زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی گنجانده شده‌اند. نتایج محاسبات آزمون کای اسکوئر نشان می‌دهد که همه ۲۸ گویه، میزان خطایی کمتر از ۰٫۰۱ به دست آورده‌اند که در این صورت فرض صفر که بر عدم وجود رابطه تأکید می‌کرد، رد می‌شود و در واقع به احتمال ۹۹٪ بین میزان رضایت خانوار و خدمات ارائه شده رابطه

معنادار وجود دارد. حال بر اساس ابعاد خدمات ارائه شده برای هر کدام به صورت مجزا، آزمون کای اسکوتر به عمل آمده تا میزان رضایت خانوار در هر بعد نیز مشخص شود.

همان گونه که در جدول شماره (۲) دیده می‌شود، با توجه به sig به دست آمده، سطح معناداری خی دو در هر دو گویه نظارت بر ساخت و ساز و صدور پروانه ساختمان کمتر از ۰,۰۵ است که با توجه به میانگین داده‌ها می‌توان نتیجه گرفت با اطمینان بالای ۹۵ درصد میزان رضایت خانوار از نظارت بر ساخت و ساز و صدور پروانه ساختمان کم می‌باشد. در واقع تعاونی دهیاری‌ها نتوانسته در حد مطلوب، رضایت مردم روستایی را در بعد خدمات کالبدی جلب کند.

جدول شماره (۲): نتایج آزمون کای اسکوتر پیرامون خدمات کالبدی

گویه‌ها	χ^2	df	تفسیر	کای اسکوتر	میانگین
نظارت بر ساخت و ساز	۱۲	۳۵	۴۸	۳۲,۵۱	۲,۹۷
صدور پروانه ساختمان	۱۳	۴۳	۳۹	۲۷,۵۵	۲,۹۰

به منظور ارزیابی نظر روستاییان در مورد کیفیت خدمات تعاونی دهیاری‌ها در بعد کالبدی، از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. نتایج آزمون سطح معناداری را برابر با ۰,۰۸۴ نشان می‌دهد که بیانگر عدم معناداری می‌باشد. در واقع روستاییان اعتقادی به خدمات کالبدی تعاونی دهیاری‌ها ندارند (جدول ۳).

جدول شماره (۳): نتایج آزمون T تک نمونه‌ای پیرامون خدمات کالبدی

ارزش آزمون = ۳,۱					
T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین		%۹۵ سطح معناداری
			کمترین	بیشترین	
-۱,۷۴	۱۳۴	۰,۰۸۴	-۰,۱۶۶	-۰,۳۵	۰,۰۲۲
میانگین مشاهده شده: ۲,۹۳			انحراف معیار: ۱,۱۱		

با توجه به sig به دست آمده در جدول ۴، سطح معناداری خی دو در همه گویه‌های مرتبط با خدمات زیست محیطی کمتر از ۰,۰۵ است که با توجه به میانگین داده‌ها می‌توان نتیجه گرفت با اطمینان بالای ۹۵ درصد رضایت‌مندی روستاییان در تمامی گویه‌های زیست محیطی اندک می‌باشد.

جدول شماره (۴): نتایج آزمون کای اسکوئر پیرامون خدمات زیست محیطی

گویه‌ها	کای اسکوئر	میانگین	ن	ت	ز	ن	ن
احداث کانال دفع آب‌های سطحی	۲۷,۵۵ ^{**}	۲,۴۴	۸	۱۷	۳۸	۳۶	۳۶
بهبودی مسیل‌های داخل روستا	۵۱,۵۵ ^{**}	۲,۳۵	۱	۱۶	۴۲	۴۶	۳۰
احداث تأسیسات آتش‌نشانی	۱۴۸,۶۵ ^{**}	۱,۳۷	۰	۱	۶	۱۴	۵۸
سیل بند	۱۷۰,۹۷ ^{**}	۱,۳۰	۰	۳	۱	۱۲	۶۰
احداث بوستان	۹۱,۱۱ ^{**}	۱,۷۶	۵	۳	۹	۲۱	۵۲
نگهداری فضای سبز	۶۳,۲۶ ^{**}	۱,۹۷	۵	۴	۲۰	۳۷	۴۶
احداث مراکز انباشت زباله	۳۳,۴۶ ^{**}	۲,۴۹	۱۱	۱۱	۴۲	۳۹	۳۱
تمیز معابر	۵۸,۷۴ ^{**}	۲,۱۹	۴	۱۱	۲۹	۵۳	۳۸
جمع‌آوری پسماند	۲۷,۶۳ ^{**}	۲,۷۷	۱۲	۲۱	۴۷	۳۴	۲۱

نتایج آزمون T تک نمونه‌ای برای ارزیابی نظر روستاییان پیرامون خدمات تعاونی دهیاری‌ها در بعد زیست محیطی نشان می‌دهد، سطح معناداری به‌دست آمده برابر با ۰,۰۰ است و بیانگر معناداری در سطح ۹۹ درصد می‌باشد. با توجه به مقدار مفروض (۳,۱) و میانگین مشاهده شده (۲,۱۵) و اختلاف منفی بین این دو، این نتیجه مورد تأیید قرار می‌گیرد که روستاییان از بعد زیست محیطی خدمات تعاونی دهیاری‌ها رضایت ندارند (جدول ۵).

جدول شماره (۵): نتایج آزمون T پیرامون خدمات زیست محیطی

ارزش آزمون = ۳,۱				
T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	
			کمترین	بیشترین
-۱۵,۵	۱۳۴	۰,۰۰۰	-۰,۹۴۴	-۰,۸۲۴
			انحراف معیار: ۰,۷۰	

همان گونه که در جدول شماره (۶) دیده می‌شود، با توجه به sig به‌دست آمده، سطح معناداری خی دو در همه گویه‌های مرتبط با خدمات اجتماعی - فرهنگی کمتر از ۰,۰۵ است. بنابراین طبق میانگین‌های به‌دست آمده با اطمینان بالای ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت تعاونی دهیاری‌ها با تکمیل اماکن مذهبی و برگزاری مراسم فرهنگی مذهبی در جلب رضایت روستاییان موفق عمل کرده ولی در سایر موارد نتیجه مناسبی نشده است.

جدول شماره (۶): نتایج آزمون T پیرامون خدمات اجتماعی - فرهنگی

گوبه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تعداد	میانگین	انحراف معیار
زیرسازی و جدول‌گذاری	۲۳	۵۷	۳۸	۱۲	۴	۶۶,۸۲**
آسفالت معابر	۳۱	۴۹	۳۹	۱۲	۳	۵۳,۹۱**
احداث پل	۵۶	۳۸	۱۷	۹	۱۱	۶۲,۵۵**
احداث فضای فرهنگی	۴۷	۴۵	۲۷	۱۱	۳	۵۸,۴۶**
تکمیل اماکن مذهبی و تاریخی	۱۵	۲۳	۳۸	۳۸	۲۰	۱۶,۸۲**
ساخت و توسعه کارگاه	۸۰	۳۰	۲۱	۳	۰	۱۵۵,۱**
تکمیل سرویس بهداشتی	۷۴	۶	۱۳	۷	۰	۱۸۶,۵**
توسعه ورزشگاه	۵۹	۳۹	۲۲	۴	۴	۸۷,۵۴**
توسعه کتابخانه	۶۷	۳۵	۱۷	۶	۰	۱۱۶,۵**
توسعه ساختمان‌های اداری	۵۷	۴۲	۲۳	۸	۱	۸۳,۰۰**
تکمیل حمام‌های بهداشتی	۶۱	۹	۷	۱	۰	۱۶۸,۹**
احداث توالت‌های عمومی	۵۶	۹	۵	۱	۰	۱۵۷,۳**
ساماندهی گورستان	۴۹	۴۷	۲۴	۱۲	۲	۶۵,۰۳**
برگزاری دوره‌های آموزشی	۴۰	۶۴	۲۳	۶	۲	۹۷,۰۳**
برگزاری مراسم فرهنگی مذهبی	۱۵	۳۱	۴۱	۱۹	۲۹	۱۵,۷۰**
برگزاری مسابقات فرهنگی ورزشی	۳۳	۳۴	۳۹	۱۹	۱۰	۲۱,۵۵**
تجهیزخانه قرآن روستا	۳۳	۳۷	۳۱	۱۵	۱۵	۱۶,۶۷**

نتایج آزمون T تک نمونه‌ای برای ارزیابی نظر روستاییان در مورد خدمات تعاونی دهیاری‌ها در بعد اجتماعی فرهنگی نشان می‌دهد، سطح معناداری به دست آمده برابر با ۰,۰۰ است و بیانگر معناداری در سطح ۹۹ درصد می‌باشد. با توجه به مقدار مفروض (۳/۱) و میانگین مشاهده شده (۲/۱۳) و اختلاف منفی بین این دو، این نتیجه استنباط می‌شود که روستاییان از بعد اجتماعی فرهنگی خدمات تعاونی دهیاری‌ها رضایت ندارند (جدول ۷).

جدول شماره (۷): نتایج آزمون T تک نمونه‌ای پیرامون خدمات اجتماعی فرهنگی

ارزش آزمون = ۳,۱					
T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین		سطح معناداری ۹۵٪
			بیشترین	کمترین	
-۱۷,۰۳	۱۳۴	۰,۰۰۰	-۰,۹۶	-۱,۰۸	-۰,۸۵
میانگین مشاهده شده: ۲,۱۳			انحراف معیار: ۰,۶۶		

در این مطالعه به منظور مقایسه تطبیقی رضایت‌مندی روستاییان از انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها از آزمون تجزیه واریانس یکطرفه استفاده شد. همان گونه که در جدول (۱۰) نشان داده شده، نتیجه آزمون

تجزیه واریانس یک طرفه (ANOVA) در سطح اطمینان بیش از ۹۹ درصد معنادار می‌باشد. به عبارت دیگر، بین رضایت‌مندی روستاییان از خدمات اختلاف معنی‌داری وجود دارد. به جهت درک تفاوت میانگین ابعاد مختلف فعالیت شرکت تعاونی دهیاری‌ها از آزمون تعقیبی دانکن جدول (۱۱) استفاده شد. بر اساس نتایج آزمون تعقیبی دانکن، ابعاد مختلف فعالیت شرکت تعاونی دهیاری‌ها در دو گروه طبقه‌بندی شده است. ابعاد اجتماعی و زیستی در گروه اول با کمترین میانگین به ترتیب با مقادیر ۲,۱۳ و ۲,۱۵ و بعد کالبدی در گروه دوم با میانگین ۲,۹۳ قرار گرفته است. یعنی تعاونی دهیاری‌ها با ارائه خدمات کالبدی رضایت بیشتری در بین روستاییان جلب کرده است.

جدول شماره (۱۰): نتایج آزمون ANOVA در مورد مقایسه و گروه‌بندی انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها

منبع تغییرات	مجموع انحراف	درجه آزادی	مربع میانگین	آماره فیشر	معناداری
میان گروهی	۵۶,۲۴۹	۲	۲۸,۱۲۵	۳۸,۸۲۳	۰,۰۰۰
درون گروهی	۲۹۱,۲۲۳	۴۰۲	۰,۷۲۴		
جمع کل	۳۴۷,۴۷۲	۴۰۴			

جدول شماره (۱۱): مقایسه و گروه بندی انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها با آزمون تعقیبی دانکن

Subset for alpha = 0.05		تعداد	انواع فعالیت
گروه ۲	گروه ۱		
	۲,۱۳۰۴	۱۳۵	اجتماعی
	۲,۱۵۵۸	۱۳۵	زیستی
۲,۹۳۰۳		۱۳۵	کالبدی
۱,۰۰۰	۰,۸۰۶		سطح معناداری

به منظور مقایسه تطبیقی رضایت‌مندی روستاهای مورد مطالعه از خدمات تعاونی دهیاری‌ها از آزمون تجزیه واریانس یکطرفه استفاده شد. همان گونه که در جدول شماره (۱۲) نمایش داده شده است، نتیجه آزمون تجزیه واریانس یک طرفه (ANOVA) برای انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها، میزان خطای به دست آمده در سطح ۹۹ درصد را نشان می‌دهد. نتایج آزمون تعقیبی دانکن جدول شماره (۱۳) نیز نشان می‌دهد که روستاهای قلیان کلا، نوآباد، شادمحل، مزر، زوارک و پاشاکلا با کمترین میانگین به ترتیب ۱,۸۱، ۱,۹۸، ۲,۲۴، ۲,۲۴، ۲,۲۵ و ۲,۳ در گروه اول، روستاهای شاد محل، مزر، زوارک و پاشاکلا و مهدی خیل به ترتیب با میانگین ۲,۲۴، ۲,۲۴، ۲,۲۵، ۲,۳۰، ۲,۵۷، در گروه دوم، روستاهای بوران و نظام‌آباد با بیشترین میانگین یعنی ۳,۱۰، ۳,۱۱ در گروه سوم قرار گرفته‌اند. در واقع نتایج آزمون حاکی از آن است که روستاهای گروه اول کمترین میزان رضایت از خدمات دریافتی از تعاونی دهیاری‌ها و روستاهای گروه سوم بیشترین میزان رضایت از خدمات دریافتی از شرکت تعاونی دهیاری‌ها را دارند.

جدول شماره (۱۲): مقایسه و گروه بندی روستاها بر اساس میزان رضایت از خدمات با آزمون ANOVA

منبع تغییرات	مجموع انحراف	درجه آزادی	مربع میانگین	آماره فیشر	مقدار معناداری
میان گروهی	۲۴,۶۴۱	۸	۳,۰۸۰	۸,۱۳۳	۰,۰۰۰
درون گروهی	۴۷,۷۲۰	۱۲۶	۰,۳۷۹		
جمع کل	۷۲,۳۶۲	۱۳۴			

جدول شماره (۱۳): مقایسه و گروه بندی روستاها بر اساس میزان رضایت از خدمات با آزمون تعقیبی دانکن

Subset for alpha = 0.05			تعداد	روستا
گروه ۳	گروه ۲	گروه ۱		
		1. 8162	۱۵	قلیان کلا
		1. 9842	۱۵	نوآباد
	2. 2463	2. 2463	۱۵	شاد محل
	2. 2471	2. 2471	۱۵	مزرسی
	2. 2510	2. 2510	۱۵	زوارک
	2. 3067	2. 3067	۱۵	پاشاکلا
	2. 5756		۱۵	مهدی خیل
3. 1088			۱۵	بوران
3. 1199			۱۵	نظام آباد
۰,۹۶۱	۰,۱۹۸	۰,۰۵۷		سطح معناداری

۵) نتیجه گیری

اهداف تشکیل تعاونی دهیاریها عبارت است از استفاده بهینه از منابع انسانی، طبیعی و اقتصادی روستاها برای توسعه آنها و حفظ و گسترش منابع طبیعی نظیر جنگلها و مراتع، استفاده بهینه از تجهیزات و امکانات فنی و اجرایی موجود برای فعالیتهای عمرانی، ایجاد فرصتهای شغلی برای نیروی انسانی متخصص و جوانان روستایی و جلوگیری از مهاجرت آنها، کمک به رونق اقتصادی روستایی از طریق افزایش اشتغال و درآمد روستاییان و کاهش فاصله بین تولید و مصرف محصولات روستایی، استفاده از توان مردمی و ایجاد همگنی و علاقه جهت انجام کار در مردم و جلب مشارکت آنها با توجه به سهامدار بودن، ایجاد زمینههای مناسب برای فروش محصولات کشاورزی و دامی ساکنان روستاها از طریق ارزش افزوده حاصل از اشتغال افراد در زمان بیکاری فصلی در فعالیت کشاورزی، ایجاد شبکههای جمع آوری و فرآوری محصولات کشاورزی، دامی، صنعتی و مانند آن در روستاها از طریق توسعه فعالیت تعاونی. در واقع تعاونی دهیاریها تشکیل شدند تا در اموری که دهیاریها به تنهایی از اجرای آن بر نمی آیند، کمک آنها باشند و با توجه به اهداف تعریف شده در اساسنامه این نهاد غیردولتی، با کمک رسانی به دهیاریها، کیفیت خدمات رسانی به روستاییان را افزایش دهند. هدف نوشتار حاضر بررسی میزان رضایت مندی روستاییان از خدمات تعاونی دهیاریها است. در این مقاله خدمات تعاونی دهیاریها در سه بعد کالبدی، زیست محیطی، اجتماعی-

فرهنگی بررسی شده است. نتیجه یافته‌های حاصل از آزمون کای اسکوئر حاکی از آن است که تعاونی دهیاری‌ها با ارائه خدمات کالبدی نظیر نظارت بر ساخت و ساز و صدور پروانه ساختمان نتوانسته رضایت روستاییان را جلب کند. همچنین نتایج یافته‌های حاصل از آزمون کای اسکوئر نشان می‌دهد که تعاونی دهیاری‌ها در بعد خدمات زیست محیطی چندان رضایت‌آمیز عمل نکرده است. نتایج حاصل از آزمون کای اسکوئر در بعد خدمات اجتماعی - فرهنگی نیز نشان می‌دهد که تعاونی دهیاری‌ها تنها با تکمیل و بازسازی اماکن مذهبی و تاریخی و با برگزاری مراسم فرهنگی و مذهبی در روستا، باعث رضایت‌مندی روستاییان شده و در سایر زمینه‌ها چندان موفقیت‌آمیز عمل نکرده است. همچنین نتایج آزمون T تک نمونه‌ای بیانگر این است که مردم دهستان دشت سر از خدمات ارائه شده توسط تعاونی دهیاری‌ها در دو بعد زیست محیطی و اجتماعی - فرهنگی رضایت ندارد و در بعد کالبدی، اعتقادی به این خدمات نمی‌باشد. بر اساس آزمون تجزیه واریانس یک طرفه (ANOVA)، انواع خدمات تعاونی دهیاری‌ها در دو گروه دسته‌بندی شده است. طبق نتایج این آزمون ابعاد اجتماعی و زیستی در گروه اول با کمترین میانگین قرار گرفتند و بعد کالبدی با بیشترین میانگین در گروه دوم قرار گرفته است. یعنی تعاونی دهیاری‌ها با ارائه خدمات کالبدی رضایت بیشتری در بین روستاییان جلب کرده است. طبق نتایج آزمون کای اسکوئر و آزمون T، دریافت می‌شود که هرچند تعاونی دهیاری‌ها نتوانسته خدمات‌رسانی شایسته‌ای به روستاییان ارائه دهد، با این وجود طبق نتایج آزمون F در نهایت از بین انواع خدمات بررسی شده، روستاییان به نحوی از خدمات کالبدی رضایت بیشتری دارند. همچنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مردم روستاهای بوران و نظام آباد نظر مثبت نسبت به خدمات‌رسانی تعاونی دهیاری‌ها دارند و بر عکس مردم روستاهای قلیان کلا، نوآباد، شادمحل، مزرس، زوارک و پاشاکلا، کمترین میزان رضایت از خدمات تعاونی دهیاری را ابراز داشته‌اند.

۶ منابع

- افتخاری، عبدالرضا رکن‌الدین، (۱۳۸۹)، مدیریت توسعه روستایی: بنیانهای نظری، سمت، تهران.
- بریمانی، فرامرز و معصومه امانی، (۱۳۹۲)، بررسی اثرات هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش هزینه‌های تولید اعضای تعاونیهای کشاورزی؛ مورد: شهرستان لنجان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوم، شماره ۴، زمستان، پیاپی ۶، صص. ۷۳-۵۹.
- جاهد، سید سیامک، (۱۳۹۱)، بررسی اجمالی فعالیت شرکت های تعاونی دهیاری ها در مناطق روستایی ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی دهیاری ها، سال هفتم، شماره ۳۹، صص ۸-۳.
- جاهد، سیدسیامک، (۱۳۹۲)، بررسی نقش شرکت های تعاونی دهیاری ها در فرایند ایجاد منابع درآمد پایدار دهیاری ها، ماهنامه پژوهشی، آموزشی و ترویجی دهیاری ها، سال هشتم، شماره ۴۱، صص ۱۲-۲.

- جعفری نژاد، مسعود، صمد کلاتتری و مسعود منتظری، (۱۳۸۹)، بررسی جایگاه دهیاری ها به عنوان نهادهای میانجیگری بین دولت و مردم مورد مطالعه روستاهای شهرستان نجف آباد، فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات سیاسی و بین المللی، شماره پنجم، صص ۱۱۴-۸۵.
- جعفری، حمید و نبی الله صابری، (۱۳۸۸)، بررسی اثرهای اقتصادی شرکتهای تعاونی تولید در توسعه روستایی، مطالعه موردی: شرکت تعاونی تولید گلپهار ۲ دهستان چناران، شهرستان چناران، مجله علوم جغرافیایی، شماره ۱۴ و ۱۳، صص ۶۰-۴۵.
- جهان خواه، عبدالناصر، (۱۳۸۵)، بررسی سهم و جایگاه بخش تعاون در اقتصاد ملی از نظر ایجاد ارزش افزوده و اشتغال، ماهنامه تعاون، شماره ۱۸۴، پیاپی ۲۷۳، ص ۵۲.
- چراغعلی، عبدالرحمن، (۱۳۹۰)، عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در تعاونی های کشاورزی، مطالعه استان تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته کارآفرینی، به راهنمایی محمود احمدپور داریانی، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران.
- خسروی، علی، سید عارف موسوی و محسن ماموریان، (۱۳۹۰)، مهارت های تسهیل گری در مدیریت روستایی، روش های مشارکتی برای دهیاران و شوراهای اسلامی روستا، انتشارات موسسه توسعه روستایی ایران، چاپ اول، ص ۷.
- دربان آستانه، علی رضا، (۱۳۸۴)، جایگاه مدیریت روستایی در برنامه چهارم، ماهنامه آموزشی، اطلاع رسانی و ترویجی دهیاری ها، سال سوم، شماره ۱۵، ص ۱۴.
- دولتی، نگین، کریم نادری مهدیی و حشمت الله سعدی، (۱۳۹۱)، شناسایی عوامل ساختاری- برون سازمانی مؤثر بر رکود شرکتهای تعاونی دهیارهای استان همدان، فصلنامه تعاون و کشاورزی، سال اول، شماره ۴، صص ۱۰۲-۸۵.
- شمس الدینی، علی، سیدناصر حسینی، (۱۳۹۰)، نقش تعاونیهای صنایع کوچک در اشتغالزایی و توسعه روستاها، ماهنامه اقتصاد و تعاون، شماره ۶، صص ۱۳۵-۱۵۶.
- رضوانی، محمدرضا، طاهره صادقلو، حسنعلی فرجی سبکبار و عبدالرضا رکن الدین افتخاری، (۱۳۹۲) تحلیل و تبیین عوامل مؤثر در شبکه فضایی بازاریابی شیر در نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خدابنده -استان زنجان)؛ فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوم، شماره ۱، بهار، پیاپی ۳، صص ۲۸-۱.
- صادق دقیقی، لایلا، (۱۳۸۶)، نقش تعاونی های پره صیادی در توسعه اقتصادی روستایی مطالعه موردی دهستان دهک، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، به راهنمایی سید حسن مطیعی لنگرودی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
- صیدالی، محسن، غلام صادقی و زهرا میرزایی گودرزی، (۱۳۹۰)، جایگاه مدیریت در پیشبرد اهداف توسعه روستایی، مطالعه موردی: روستای جوانمردی شهرستان لردگان، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال اول، شماره ۲، صص ۹۱-۷۱.
- عربی، قادر، (۱۳۷۷)، تعاونی های تولید، راهبرد توسعه روستایی در ایران، ماهنامه ترویج کشاورزی و توسعه روستایی در ایران، شماره ۲۱۱-۲۱۰، صص ۴۷-۴۴.

- غریب‌زاده، قاسم، (۱۳۸۹)، نقش تعاونی‌های صیادی در توسعه اقتصادی و اجتماعی روستاهای ساحلی مطالعه موردی بخش دلوار، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، به راهنمایی مجتبی قدیری معصوم، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
- فراهانی، حسین، خدیجه جوانی و اسماعیل کرمی دهکردی، (۱۳۹۱)، تحلیل پایداری اجتماعی-اقتصادی تولید زعفران و تأثیر آن بر توسعه روستایی مورد: دهستان بالا ولایت شهرستان تربت حیدریه، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال یکم، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱، پیاپی ۲، صص. ۹۵-۱۱۲.
- فاضل‌بیگی، محمدمهدی و غلامرضا یآوری، (۱۳۸۸)، تعاون روستایی سرآغازی بر توسعه کارآفرینی، فصلنامه تعاون، سال بیستم، شماره ۲۰۵-۲۰۴، ص ۵۳.
- کریمی، سیدهدادی و احمد ملکان، (۱۳۹۱)، تعاونیهای روستایی: راهکاری سازنده برای توسعه روستایی، ماهنامه کار و جامعه، شماره ۱۴۴، صص ۶۶-۶۲.
- مرادی، خدیجه و عبدالحمید پاپزن، (۱۳۹۱)، ارائه الگویی به منظور شناسایی عوامل بسترساز موفقیت دهیاری-ها، مطالعه موردی: دهیاری‌های دهستان بالادربند شهرستان کرمانشاه، پژوهش‌های روستایی، سال سوم، شماره دوم، صص ۲۰۲-۱۷۵.
- میوه چی، مریم و علی کیانی راد، (۱۳۹۰)، بررسی اقتصادی ایجاد و راه اندازی مجتمع های تعاونی روستایی، مطالعه موردی: شهرستان شهریار، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۱، ۱۴۷-۱۱۹.
- نعمتی، مرتضی و سیدعلی بدری، (۱۳۸۶)، ارزیابی نقش کارکردی نظام نوین مدیریت روستایی، مقایسه تطبیقی دهیارهای فعال در روستاهای کوچک و بزرگ، مطالعه موردی گلستان، نشریه پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۹، صص ۱۷۶-۱۶۱.
- Castelnovo, w, (2008), **From Cooperation to Cooperability**, ElectronicGovernment, 5184, PP. 352 – 363.
- Deng, H. and Huang, J. and xu, Z. and Rozelle, S, (2010), **Policy Support and Emerging Farmer Professional Cooperatives In Rural China**, China Economic Review, 21, 495 – 507.
- Fedele, M, & Moini, G, (2007), **ITALY: THE CHANGING BOUNDARIES OF INTER-MUNICIPAL COOPERATION**, in Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije, The Netherlands, PP. 117 – 138.
- Garrido, E, (2007), **INTER-MUNICIPAL COOPERATION IN SPAIN: DEALING WITH MICROSCOPIC LOCAL GOVERNMENT**, in Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije, The Netherlands, PP. 173 – 197.
- Haveri, A. and Airaksinen, J, (2007), **INTER-MUNICIPAL COOPERATION IN FINLAND: OLD TRADITIONS AND NEW PROMISES** in Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije, The Netherlands, PP. 39 – 65.
- Heinz, W, (2007), **INTER-MUNICIPAL COOPERATION IN GERMANY: THE MISMATCH BETWEEN EXISTING NECESSITIES AND SUBOPTIMAL SOLUTIONS**, IN: Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije The Netherlands, PP. 106 – 120.

- Hulst, R, Montfort, A, (2007), **INTER-MUNICIPAL COOPERATION: A WIDESPREAD PHENOMENON**, in Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije The Netherlands, PP. 8 – 28.
- Hulst, R, Montfort, A, (2007), **THE NETHERLANDS: COOPERATION AS THE ONLY VIABLE STRATEGY**, in Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije The Netherlands, PP. 143 – 173.
- Ismail, J. and Xianhua, w, (2013), **Investigation and Analysis on Current Situation Of Rural Cooperative Finance in Xinjiang**, Procedia- Social and Behavioral Sciences, 17, 1266 - 1275.
- Knippschild, R, (2008), **Inter-urban cooperation in the German-Polish-Czech triangle**, in, Leibenath, M, Korcelli-Olejniczak, E, Knippschild, R, Cross-border Governance and Sustainable Spatial Development, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, pp. 101 – 115.
- Lopez, M. and Guerra, R, (2011), **Strategic Management for the Internationalization and cooperative Markets**, Procedia- Social and Behavioral Sciences, 24, 769-780.
- Mahazril Ainin, Y. and H.A.K, H. and Y, Z, (2012), **Factors Affecting Coopertives Performance In Relation To Strategic Planning and Members Participation**, Procedia- Social and Behavioral Sciences, 65, 100 - 105.
- Ozdemir, G, (2013), **Womens Cooperatives in Turkey**, Procedia- Social and Behavioral Sciences, 81, 300-305.
- Rajaei, Y. and Yaghoubi, J. and Donyaei, H, (2011), **Assessing effective factors in development of entrepreneurship in agricultural cooperatives of Zanjan province**, Procedia- Social and Behavioral Sciences, 15, 1521 – 1525.
- Simmons, R. and Birchall, J, (2008), **The Role of Co-operatives in Poverty Reduction: Network Perspectives**, 5, NGPA Working Paper No 10.
- Sorrentino, M. and Simonetta, M., (2013), **Incentivising inter-municipal collaboration: the Lombard experience**, J Manag Gov, 17, pp. 887 – 906.
- The Scottish Government, **Rural development programme for Scotland 2007-2013**, www.scotland.gov.u
- West, K, (2007), **INTER-MUNICIPAL COOPERATION IN FRANCE: INCENTIVES, INSTRUMENTALITY AND EMPTY SHELLS**, in Hulst, R, Montfort, A, Inter-Municipal Cooperation in Europe, Universiteit Amsterdam, Vrije, The Netherlands, PP. 67 – 90.